

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра міжнародного менеджменту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

На тему:

**ОРГАНІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ З
ЕЛЕКТРИЧНОЮ ЕНЕРГІЄЮ**

ПрАТ «Національна енергетична компанія «УКРЕНЕРГО»

Студента 4 курсу, 4
групи, спеціальності 073
«Менеджмент»
ОП «Менеджмент
зовнішньоекономічної
діяльності»

Науковий
керівник,
д-р екон. наук,
професор

Гарант освітньої
програми
«Менеджмент
Зовнішньоекономічної діяльності»,
канд. екон. наук, доцент

Мамчур
Валентин
Сергійович

(підпис студента)

Мельник Тетяна
Миколаївна

*(підпис наукового
керівника)*

П'янкova Оксана
Василівна

(підпис гаранта)

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет: Міжнародної торгівлі та права

Кафедра: Міжнародного менеджменту

Спеціальність, освітня програма: Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності

Затверджую

Зав. кафедри _____

« _____ » _____ 20__ р.

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу студентіві

Мамчуру Валентину Сергійовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи
«ОРГАНІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ З ЕЛЕКТРИЧНОЮ ЕНЕРГІЄЮ» ПрАТ «Національна енергетична компанія «УКРЕНЕРГО»

2. Затверджена наказом КНТЕУ від «12» 012023 р. №38

2. Строк здачі студентом закінченої роботи
22 травня 2023

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи: Метою роботи є аналіз організації зовнішньоторгівельних операцій підприємства з точки зору її ефективності на світовому ринку електричної енергії.

Об'єкт дослідження: Процес організації зовнішньоторгівельних операцій НЕК «Укренерго».

Предмет дослідження: практичні засади організації зовнішньоекономічної діяльності здійснюваної НЕК «Укренерго».

4. Зміст випускного кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП	9	3
РОЗДІЛ 1 ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «НАЦІОНАЛЬНА ЕНЕРГЕТИЧНА КОМПАНІЯ «УКРЕНЕРГО»	11	
1.1. Оцінка виробничо-господарської діяльності та фінансового стану ПРАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго»	11	
1.2. Аналіз експортно-імпоротної діяльності ПРАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго»	24	
РОЗДІЛ 2 ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ПОТЕНЦІЙНОГО РИНКУ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПОРТУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ ПРАТ «НАЦІОНАЛЬНА ЕНЕРГЕТИЧНА КОМПАНІЯ «УКРЕНЕРГО»	29	
2.1. Визначення основних тенденції розвитку світового ринку електричної енергії	29	
2.2. Оцінка перспектив експорту електричної енергії ПРАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго» до країн європейського континенту	35	
РОЗДІЛ 3 РЕАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ ЩОДО ЕКСПОРТУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ ДО КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО КОНТИНЕНТУ	44	
3.1. Організаційне забезпечення здійснення експорту електричної енергії до країн європейського континенту	44	
3.2. Прогнозна оцінка результативності експортної поставки електричної енергії до країн європейського континенту	50	
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	56	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59	

5. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Вибір теми випускної кваліфікаційної роботи	до 15 грудня	15 грудня
2	Оформлення і затвердження завдання на випускну кваліфікаційну роботу	до 1 лютого	1 лютого
3	Написання 1 розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 15 березня	15 березня
4	Написання 2 розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 10 квітня	10 квітня
5	Написання 3 розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 05 травня	05 травня
6	Подання завершеної випускної кваліфікаційної роботи на перевірку курівникові	до 15 травня	15 травня
7	Подання випускної кваліфікаційної роботи на кафедру	до 22 травня	22 травня
8	Перевірка випускної кваліфікаційної роботи на унікальність	до 22 травня	22 травня
9	Підготовка до захисту випускної кваліфікаційної роботи в атестаційній комісії, отримання зовнішньої рецензії	за окремим графіком	29 травня
10	Захист випускної кваліфікаційної роботи	за окремим графіком	15 червня

6. Дата видачі завдання « _____ » 20__ р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи: Мельник Тетяна Миколаївна

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми: П'янкova Оксана Василівна

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняв до виконання студент: Мамчур Валентин Сергійович

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи

АНОТАЦІЯ

Мамчур В.С. «ОРГАНІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ З ЕЛЕКТРИЧНОЮ ЕНЕРГІЄЮ» ПрАТ «Національна енергетична компанія «УКРЕНЕРГО» Рукопис.

Випускна кваліфікаційна робота за спеціальністю «Менеджмент» ОП «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності». Державний торговельно-економічний університет, Київ, 2023.

Випускна кваліфікаційна робота присвячено практичним аспектам організації експортних операцій з електричною енергією між Україною та ЄС.: дослідження функціонування підприємства-суб'єкта ЗЕД, аналіз світового ринку електричної енергії, обґрунтування вибору країн Європейського Союзу як країн-контрагентів для реалізації експортного потенціалу вітчизняного виробника, реалізацію управлінського рішення щодо експорту через організаційне забезпечення та прогнозу оцінку результативності поставки електричної енергії до країн Європейського Союзу.

Ключові слова: суб'єкт ЗЕД, експорт, управлінське рішення, організаційне забезпечення, електрична енергія, ЄС.

SUMMARY

Mamchur V.S. "ORGANIZATION OF FOREIGN TRADE OPERATIONS WITH ELECTRIC ENERGY" PJSC "National Energy Company "UKRENERGO". Manuscript.

Final qualification work in the specialty "Management" specialization "Management of foreign economic activity". State University of Trade and Economics, Kyiv, 2023. The final qualification work is devoted to the practical aspects of the organization of export transactions with electric energy between Ukraine and the EU: research into the functioning of the enterprise subject to the foreign economic activity subject, analysis of the global electric energy market, justification of the choice of the

countries of the European Union as counterparty countries for the realization of the export potential of the domestic producer, implementation management decision regarding export through organizational support and predictive assessment of the effectiveness of the supply of electric energy to the countries of the European Union.

Key words: foreign economic activity subject, subject, export, management decision, organizational support, electric energy, EU.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1 ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «НАЦІОНАЛЬНА ЕНЕРГЕТИЧНА КОМПАНІЯ «УКРЕНЕРГО»	11
1.1. Оцінка виробничо-господарської діяльності та фінансового стану ПРАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго»	11
1.2. Аналіз експортно-імпортової діяльності ПРАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго»	24
РОЗДІЛ 2 ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ПОТЕНЦІЙНОГО РИНКУ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПОРТУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ ПРАТ «НАЦІОНАЛЬНА ЕНЕРГЕТИЧНА КОМПАНІЯ «УКРЕНЕРГО»	29
2.1. Визначення основних тенденції розвитку світового ринку електричної енергії	29
2.2. Оцінка перспектив експорту електричної енергії ПРАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго» до країн європейського континенту	35
РОЗДІЛ 3 РЕАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ ЩОДО ЕКСПОРТУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ ДО КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО КОНТИНЕНТУ	44
3.1. Організаційне забезпечення здійснення експорту електричної енергії до країн європейського континенту	44
3.2. Прогнозна оцінка результативності експортної поставки електричної енергії до країн європейського континенту	50
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

ВСТУП

В економічній літературі традиційно розглядаються такі питання як роль зовнішніх факторів у розвитку експортної діяльності, критерії ефективності експортної діяльності. Однак велика частина досліджень присвячена вивченню окремих елементів експортної діяльності: розвиток експортного виробництва і вплив на нього зовнішніх і внутрішніх факторів; вивчення міжнародних ринків збуту; формування експортно-збутової політики компанії; розробка міжнародної стратегії підприємства і т. д.

За результатами роботи вітчизняного енергетичного сектору за останні 5 років Україна, за показником загального первинного постачання енергії, входить до тридцяти найбільших держав світі і до першої десятки держав Європи.

Енергетичний сектор України є важливою складовою не лише економіки України, але і є невід'ємною частиною загального європейського економічного простору, оскільки й досі забезпечує значні обсяги транспортування енергетичних ресурсів.

Разом з тим відсутні комплексні економічні дослідження, присвячені проблемам ефективного управління експортною діяльністю енергетичного сектору, як основному фактору розвитку окремого підприємства. Недостатня опрацьованість даних проблем і їх висока практична значимість для економіки зумовили вибір теми дослідження.

Метою роботи є аналіз організації зовнішньоторгівельних операцій підприємства з точки зору її ефективності на світовому ринку електричної енергії.

Український енергетичний сектор перебуває в процесі глибокого реформування за результатами якого буде сформовано профіль вітчизняної енергетики на наступні десятиліття. Зміна глобального навколишнього середовища, зміна технологій, впровадження інновацій та пошук нових нетрадиційних джерел енергії, а також все ширше використання відновлюваних джерел енергії, вимагають адекватної відповіді від вітчизняних та міжнародних енергетичних компаній, а також держав та

міжнародних організацій, на питання: “Яким буде енергетичне суспільство майбутнього?”

Завдання роботи:

- розглянути теоретичні аспекти експортної діяльності підприємства;
- охарактеризувати методику розрахунку ефективності експортної діяльності;
- визначити шляхи підвищення ефективності експортної діяльності;
- проаналізувати ведення експортної діяльності на обраному підприємстві;
- дати характеристику діючої системи ведення експортної діяльності;
- оцінити ефективність діючої системи ведення експортної діяльності;
- надати рекомендації щодо розробки стратегії підвищення ефективності експортної діяльності та управління експортним потенціалом підприємства.

Об'єктом дослідження є процес організації зовнішньоторгівельних операцій НЕК «Укренерго».

Предметом дослідження є практичні засади організації зовнішньоекономічної діяльності здійснюваної НЕК «Укренерго».

В ході проведення дослідження застосовувалися загальнонаукові методи пізнання: спостереження, порівняння, діалектика, аналіз, синтез. У роботі використовуються такі методи аналізу: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; метод фінансових коефіцієнтів; факторний аналіз; метод техніко-економічних розрахунків та ін., а також такі спеціальні прийоми статистики, як ряди динаміки, угруповання, порівняльний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз, прогнозування, графічні методи, методики фінансового аналізу і балансові узагальнення.

РОЗДІЛ 1 ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ЗЕД ПРАТ «НАЦІОНАЛЬНА ЕНЕРГЕТИЧНА КОМПАНІЯ «УКРЕНЕРГО»

1.1. Оцінка виробничо-господарської діяльності та фінансового стану

ПРАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго»

ПРАТ «НЕК «Укренерго» є юридичною особою, що утворена шляхом реорганізації (перетворення) ДП «НЕК «Укренерго» в приватне акціонерне товариство відповідно до розпорядження КМУ від 22.11.2017 № 829-р та наказу Міністерства фінансів України від 15.02.2019 № 73. З 29.07.2019 Товариство зареєстровано як приватне акціонерне товариство 100% акцій якого належать державі.

Право власності на основні засоби, що є частиною Об'єднаної електроенергетичної системи України (далі – ОЕС України) та які Товариство використовує у своїй господарській діяльності, належить уряду України.

Компанія побудована за регіональним принципом та включає 4 територіальні управління обслуговування мережі: Північне, Південне, Східне та Західне. Функції диспетчерського контролю в компанії виконують 6 регіональних диспетчерських центрів. Крім цього, у складі Компанії функціонують спеціалізовані відокремлені підрозділи «Будівництво і ремонт» та «Укренергосервіс» (далі – ВП «Будівництво і ремонт» та ВП «Укренергосервіс»).

Дані відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (<https://youcontrol.com.ua>) у Додатку А до ВКР.

Слід зауважити, що 23.03.2017 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання печаток юридичними особами та фізичними-особами підприємцями» № 1982-VIII, яким із законодавства виключаються вимоги про обов'язкове використання печаток (незалежно від їх наявності у суб'єктів господарювання).

А від так, у відповідності до вказаного Закону, ПРАТ «НЕК «Укренерго» працює без печатки.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 р. № 83 «Про затвердження переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави» ПрАТ «НЕК «Укренерго» включено до переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави.

Відповідно до Порядку складання та ведення зведеного переліку суб'єктів природних монополій, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 28 листопада 2012 р. № 874-р, ПрАТ «НЕК «Укренерго» віднесено до зведеного переліку суб'єктів природних монополій станом на 30.06.2022 щодо передачі електричної енергії (територія діяльності: територія України).

Укренерго є одним з ключових гравців на ринку електроенергії, який виконує функції адміністратора комерційного обліку та адміністратора розрахунків, а також покладені на нього зобов'язання із забезпечення загальнодоступних інтересів у процесі функціонування ринку.

Місією Товариства є створення умов для сталого розвитку економіки України шляхом забезпечення функціонування конкурентного, прозорого та ліберального ринку електричної енергії єдиного з країнами ЄС і рівних можливостей щодо безперешкодного та безперервного доступу всіх учасників ринку, в тому числі відновлювальних джерел енергії до системи передачі.

Наприкінці 2021 року ПрАТ «НЕК «Укренерго» подала заявку на отримання статусу «члена-спостерігача» (observer-membership) в ENTSO-E (європейська мережа операторів системи передачі електричної енергії) та 26 квітня 2022 року отримала цей статус.

Засновником та єдиним акціонером Товариства є держава в особі Міністерства енергетики України.

Управління діяльністю та контроль за фінансово-господарською діяльністю Товариства здійснюють його органи: загальні збори, наглядова рада та правління. Вищим органом Товариства є загальні збори. Голова правління підзвітний наглядовій раді Товариства та, за необхідності загальним зборам

Товариства.

Основною діяльністю НЕК «Укренерго» є надання послуг з передачі електричної енергії та послуг з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління, купівля-продаж електричної енергії на балансуєчому ринку, та інші.

Товариство є суб'єктом природної монополії у сфері передачі електричної енергії магістральними електричними мережами.

НЕК «Укренерго» 24 лютого 2022 року від'єднала українську енергосистему від мереж Росії та Білорусі. В цей же день розпочалась збройна агресія Росії проти України. Але, незважаючи на активні бойові дії, НЕК «Укренерго» впродовж трьох днів успішно провела випробування роботи енергосистеми в ізолюваному режимі. Після завершення випробувань Україна відмовилася відновлювати паралельну роботу з енергосистемами російського агресора та Білорусі. Натомість НЕК «Укренерго» подала заявку щодо прискореної синхронізації з європейською енергосистемою.

Україна перейшла до конкурентного ринку електроенергії. З 1 липня 2019 року Законом України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13 квітня 2017 року (далі – Закон) був запроваджений лібералізований ринок відповідно до норм європейського законодавства у сфері електроенергетики. У новій моделі ринку електричної енергії провідна роль відведена НЕК «Укренерго» як оператору системи передачі (далі – ОСП).

Закон передбачає механізми для вільного конкурентного ціноутворення, за яким ціну на електроенергію формує співвідношення попиту і пропозиції, рівень платоспроможності споживачів, тощо. При цьому, учасники ринку самі визначають графік виробництва та споживання в енергосистемі на основі укладених контрактів купівлі/продажу електричної енергії.

Для НЕК «Укренерго» одним з основних сегментів ринку та інструментом балансування енергосистеми є балансуєчий ринок.

На балансуєчому ринку здійснюється купівля/продаж електричної енергії для забезпечення балансу в реальному часі обсягів виробництва, імпорту, експорту, споживання електричної енергії та врегулювання небалансів.

Для виконання функцій диспетчерського управління та передачі електроенергії в ОЕС України Укренерго використовує мережу магістральних ліній електропередачі. Станом на 1 січня 2021 експлуатується та обслуговується 103 підстанції (ПС) напругою 220-750 кВ загальною встановленою потужністю автотрансформаторів і трансформаторів понад 83 тис. МВА, а також 23,4 тис. км (по ланцюгах) магістральних і міждержавних повітряних ліній електропередачі (ПЛ) напругою 110-800 кВ.

Компанія також має активи, що розташовані на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, Донецької та Луганської областей. Група втратила контроль над цими активами та не в змозі отримувати економічні вигоди від них. Відповідно, ці активи було повністю знецінено в минулих роках.

У 2020 році арбітражний суд почав розгляд справи щодо незаконного захоплення Російською Федерацією інфраструктурних об'єктів Групи на території Автономної Республіки Крим.

Укренерго – сертифікований оператор системи передачі, синхронізованої з зоною континентальної Європи ENTSO-E, який є лідером серед східноєвропейських ОСП за ефективністю, надійністю, рівнем енергобезпеки та технологічного розвитку. Укренерго буде платформою для впровадження новітніх технологій в енергетиці (smart grid, demand response, V2G тощо).

Тариф на послуги з передачі електричної енергії та тариф на послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління об'єднаною енергосистемою України для Товариства встановлює Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), зокрема: у 2022 році - 345,64 грн/МВт·год; у 2021 році становили: січень – грудень 293,93 грн/МВт·год; у 2020 році становили: січень - липень 155,40 грн./МВт-год, серпень - листопад 240,23 грн./МВт-год та грудень 312,76 грн./МВт-год; у 2019 році становили: липень – 347,43 грн./МВт-год; серпень - 312,14 грн./МВт-год; серпень-грудень – 116,54 грн./МВт-год.

Збільшення тарифу на послуги з передачі електричної енергії відбувалося для забезпечення Товариства достатніми грошовими коштами для здійснення

покладених на Товариство обов'язків.

У 2020 році НЕК «Укренерго» надано послуг з передачі електричної енергії та послуг з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління на суму 31,3 млрд. грн. Ключові показники ефективності роботи НЕК «Укренерго» у 2020 році: За підсумками 2020 року Товариство має негативний фінансовий результат. Збиток становить 27 498 470 тис. грн. (2019: прибуток у сумі 1 864 095 тис. грн.) та в більшій мірі пов'язаний з компенсацією витрат на виконання спеціальних обов'язків (ПСО).

За 2021 рік чисті доходи Товариства зросли у 2 рази порівняно з попереднім роком (2020: 58 320 453 тис. грн., 2019: 26 326 366 тис. грн.). Також у 2020 році Товариство продемонструвала високий рівень виконання інвестиційної програми.

Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (осіб) - 7 946 осіб. Середня чисельність позаштатних працівників та осіб, які працюють за сумісництвом (осіб) - 72 особи. Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня) (осіб) - 90 осіб Фонд оплати праці - 2 612 289,7 тис.грн. У 2020р. порівняно з 2019р. відбулося зростання фонду оплати праці на 16% (2 612 289,7 тис. грн. у 2020 році, 2 249 906,9 тис. грн. у 2019 році), що обумовлено збільшенням заробітних плат найбільш ефективним працівникам.

НЕК «Укренерго» утримує лідируючі позиції на ринку багато в чому завдяки безперервному вдосконаленню виробничих процесів і потужностей і застосуванню високих технологій на всіх стадіях виробничого циклу, що відрізняє компанію від основних конкурентів в регіоні.

Фінансова звітність Компанії – є консолідованою фінансовою звітністю, яка підготовлена у відповідності до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі - МСФЗ), та з урахуванням вимог діючого законодавства щодо формування та представлення консолідованої фінансової звітності.

Компанія отримує дохід за різними видами діяльності, основними з яких є надання послуг з передачі електричної енергії, послуг з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління, дохід за надані послуги з доступу до пропускної спроможності міждержавних електромереж.

Завдяки впровадженню нової моделі ринку електричної енергії в Україні, Компанія почала брати участь на балансуючому ринку та здійснювати купівлю-продаж балансуючої електричної енергії та електричної енергії для врегулювання небалансів.

Клієнтами Компанії є виробники електричної енергії, трейдери, постачальники, оператори систем розподілу та інші суб'єкти ринку електричної енергії, що сплачують Компанії за передані послуги, пов'язані з використанням системи передачі електричної енергії Компанії.

Аналізом економічних показників діяльності ПрАТ «НЕК «Укренерго» показав, що впродовж 2018 – 2021 років та I півріччя 2022 доходи Товариства становили 215 726 136,00 тис. грн, при витратах – 243 386 313,00 тис. грн, у тому числі: у 2018 році – 8 811 193,00 тис. грн при витратах – 6 252 252,00 тис. грн, у 2019 році – 29 588 073,00 тис. грн при витратах – 27 723 978,00 тис. грн, у 2020 році – 64 633 364,00 тис. грн при витратах – 92 131 834,00 тис. грн, у 2021 році – 73 604 095,00 тис. грн при витратах – 73 462 944,00 тис. грн, протягом I півріччя 2022 р. – 39 089 411,00 тис. грн при витратах – 43 815 305,00 тис. гривень.

Аналіз доходів, витрат та фінансових результатів господарської діяльності ПрАТ "НЕК "Укренерго" за 2018 – 2021 року та I півріччя 2022 у Додатку Д до кваліфікаційної роботи.

З огляду на зазначене, фінансовим результатом господарської діяльності ПрАТ «НЕК «Укренерго» за вказаний період був збиток.

Таблиця 1.1

Аналіз фінансових результатів ПрАТ «НЕК «Укренерго» за 2018 – 2021 роки та I півріччя 2022 року.

Стаття	Дані згідно з фінансовою звітністю (тис. грн)				
	2018 рік, тис.грн	2019 рік, тис.грн	2020 рік, тис.грн	2021 рік, тис.грн	I півріччя 2022 року, тис.грн
Чистий дохід від реалізації продукції	5 992 663,00	26 326 366,00	58 249 460,00	71 089 001,00	38 017 237,00
Інші операційні доходи	491 533,00	556 642,00	148 704,00	1 821 206,00	835 381,00
Інші фінансові доходи	216 949,00	2 705 065,00	203 913,00	690 709,00	236 793,00
Інші доходи	2 110 048,00	-	-	-	-
Дохід з податку на прибуток	-	-	6 031 287,00	-	-
Дохід від інвестицій в дочірні підприємства	-	-	-	3 179,00	-
Разом доходи	8 811 193,00	29 588 073,00	64 633 364,00	73 604 095,00	39 089 411,00
Собівартість реалізованої продукції	2 746 563,00	20 081 866,00	83 199 376,00	70 143 842,00	34 242 928,00
Адміністративні витрати	455 741,00	529 354,00	892 831,00	989 806,00	360 313,00
Інші операційні витрати	911 371,00	6 318 769,00	4 149 954,00	479 470,00	6 494 179,00
Фінансовий витрат	280 664,00	339 958,00	3 889 673,00	1 805 047,00	1 933 947,00
Інші витрати	1 365 492,00	-	-	-	-
Витрати з податку на прибуток	492 421,00	454 031,00	-	44 779,00	783 938,00
Разом витрати	6 252 252,00	27 723 978,00	92 131 834,00	73 462 944,00	43 815 305,00
Фінансовий результат до оподаткування	3 051 362,00	2 318 126,00	-27 498 470,00	141 151,00	-3 941 956,00
Чистий прибуток (збиток)	2 558 941,00	1 864 095,00	-27 498 470,00	141 151,00	-3 158 018,00

На виконання пункту 1 Порядку відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку (доходу) державними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 138 (далі – Порядок № 138), впродовж періоду дослідження, ПрАТ «НЕК «Укренерго» нараховано частину чистого прибутку, що підлягала сплаті

до державного бюджету, на зальну суму 1 291 054,0 тис. грн, в тому числі в 2018 р. на суму 385 990,0 тис. грн, в 2019 р. – 905 064,0 тис. гривень, в 2021 - 127 036 тис. гривень

Згідно з Річною інформацією емітента цінних паперів за 2020 р. забезпечення на виплату дивідендів не було нараховано у зв'язку зі збитком за результатами діяльності Товариства за 2020 рік.

Таблиця 1.2

Операційні витрати ПрАТ «НЕК «Укренерго» за 2018 – 2021 роки та I півріччя 2022 року.

Назва статті	2018 рік, тис.грн	2019 рік, тис.грн	2020 рік, тис.грн	2021 рік, тис.грн	I півріччя 2022 року, тис.грн
Матеріальні витрати	334 124,00	1 903 171,00	37 695 689,00	29 212 612,00	19 375 231,00
Витрати на оплату праці	1 926 902,00	2 253 897,00	2 708 933,00	3 036 213,00	1 508 268,00
Відрахування на соціальні заходи	407 794,00	461 749,00	567 397,00	628 355,00	290 085,00
Амортизація	630 088,00	980 565,00	3 754 875,00	3 663 340,00	1 835 876,00
Інші операційні витрати	741 455,00	12 585 047,00	43 515 267,00	35 024 543,00	15 413 526,00
Разом	4 040 363,00	18 184 429,00	88 242 161,00	71 565 063,00	38 422 986,00

Найбільшу питому вагу за елементами операційних витрат займають інші операційні витрати – 48,5%, матеріальні витрати – 39,8%, витрати на оплату праці 5,6%, амортизація – 4,8%, відрахування на соціальні заходи – 1,2%.

В ході написання випускної кваліфікаційної роботи було проведено загальну оцінку ефективності управління ПрАТ «НЕК «Укренерго» та використання його активів за сукупністю коефіцієнтів відповідно до Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170 (далі – Методика №170)

Таблиця 1.3

**Оцінка рентабельності та фінансової стійкості ПрАТ «НЕК
«Укренерго» за 2018-І півріччя 2022 року.**

Назва показника/ період	2018	2019	2020	2021	I пів.2022	Обґрунтування
Коефіцієнт рентабельності активів	0,094	0,04	0,387	0,002	0,044	Зменшення цього показника свідчить про затримання темпів економічного зростання та розвитку підприємства
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,253	0,076	1,160	0,013	0,531	Максимізація цього показника – важливе завдання, яке необхідно виконати управлінцям підприємства.
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,431	0,071	0,472	0,002	0,11	Зменшення даного показника за звітні періоди 2018 – 2021 років, I півріччі 2022 року, пояснюється зменшенням розміру чистого прибутку за вказаний період
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,400	0,005	0,078	0,1	0,152	Свідчить про поступове моральне та фізичне зношення основних засобів та потребує здійснення більш дієвої інвестиційної політики Підприємства для оновлення основних засобів.
Коефіцієнт поновлення основних засобів	Не проаналізований, так як, у зв'язку з переходом ПрАТ «НЕК «Укренерго» з січня 2019 року на міжнародні стандарти фінансової звітності, Підприємством з 2019 року не складається форма фінансової звітності №5 «Примітки до річної фінансової звітності».					
Коефіцієнт оборотності активів	0,218	0,563	0,819	0,834	0,403	Позитивна динаміка показника відображає підвищення ефективності використання коштів підприємства
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,676	1,387	0,147	0,121	0,064	Підприємство в 2019 році мало достатній рівень фінансової стійкості.
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,187	0,316	0,300	0,418	0,426	Має тенденцію до зниження загальної ліквідності, що свідчить про недостатність власних

						оборотних активів погасити свої зобов'язання.
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,597	0,419	0,872	0,892	0,940	Показує, що частка залученого капіталу у валюті балансу не має негативного впливу на фінансову стійкість Підприємства.

У 2020 та 2021 роках, I півріччі 2022 року відбулося зменшення фінансової стабільності Підприємства за рахунок суттєвого зменшення прибутку (у 2020 році – збиток, у 2021 році прибуток в сумі 141 151,00 тис. грн, I півріччя 2022 року – збиток), збільшення оборотних активів, з яких питома вага складає дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги.

Слід зазначити, що за період, що підлягав дослідженню результатом фінансово-господарської діяльності Підприємства був прибуток за 2018 рік в сумі 2 558 941,00 тис. грн, за 2019 рік в сумі 1 864 095,00 тис. грн, за 2021 рік в сумі 141 151,00 тис. грн, та збиток за 2020 рік в сумі -27 498 470,0 тис. грн, за 6 місяців 2022 року в сумі 3 158 018,00 тис. гривень.

Розглянемо джерела фінансування інвестиційних програм НЕК «Укренерго».

Таблиця 1.4

Джерела фінансування інвестиційних програм НЕК «Укренерго» на 2018-2021 роки.

Джерела фінансування, тис. Грн	2018	2019	2020	2021
Амортизаційні відрахування	687 037,0	719 492,0	723 596,0	783 696,0
Амортизаційні відрахування Держенергонагляду	4 787,0	-	-	-
Прибуток на капітальні інвестиції	636 852,0	526 218,0	368 927,0	300 000,0
Інші доходи	40 000,0	40 000,0	40 000,0	40 000,0
Дохід, отриманий від реалізації металобрухту	113 236,0	20 981,0	-	-
Дохід, отриманий від розподілу пропускної спроможності міждержавних електричних мереж	101 936,0	124 970,0	121 788,0	248 893,0
Кредитні кошти	1 294 271,0	1 728 309,0	1 976 195,0	2 603 384,0
Невикористані кошти за результатом діяльності у попередніх роках	-	-	44 246,0	41 435,0
Разом	2 878 119	3 159 970	3 274 752	4 017 407

Протягом досліджуваного періоду загальна сума фінансування заходів ІІІ ПрАТ «НЕК «Укренерго» значно збільшилась. У 2021 році, в порівнянні з 2018 роком, загальний обсяг фінансування зріс на 1 139 288,0 тис. грн, або на 40%, у тому числі за рахунок збільшення використання кредитних коштів – на 1 309 113,0 тис. грн та збільшення доходу, отриманого від розподілу пропускнуої спроможності міждержавних електричних мереж на 144% (146 957,0 тис. грн).

За даними Звітів про виконання ІІІ за 2018-2021 роки непрофінансовані заходи ІІІ на загальну суму 1 384 409,55 тис. грн, у т. ч. у 2018 році – 119 700,66 тис. грн, у 2019 – 151 650,89 тис. грн, у 2020 – 154 861,66 тис. грн та у 2021 – 958 196,34 тис. грн), що свідчить про системне збільшення обсягів недофінансування заходів ІІІ, а саме: у 2021 році недофінансування майже у 9 разів більше ніж у 2018 році та у 6 разів більше ніж у 2019 та 2020 роках.

Таблиця 1.5

Інформація щодо недофінансування за напрямками інвестиційних програм НЕК «Укренерго» за 2018-2021 роки

Напрямами Інвестиційних програм		2018	2019	2020	2021	Загальна сума недофінансування
I	Нове будівництво	-6 139,92	-140 261,41	-116 491,09	-251 449,21	-514 341,63
II	Технічне переоснащення та реконструкція об'єктів	-88 815,59	-84 255,77	92 201,61	-695 999,58	-776 869,33
III	Придбання основних засобів	-22 315,4	72 866,29	-130 572,18	-10 747,55	-90 768,84
IV	НПЦР (власні кошти)	-190,03	-	-	-	-190,03
V	Держенергонагляд (власні кошти)	-2 239,72	-	-	-	-2 239,72
Капітальні вкладення (I+II+III+IV+V)		-119 700,66	-151 650,89	-154 861,66	-958 196,34	-1 384 409,55

Основними причинами невиконання планових показників Інвестиційної програми за вказаний період є: затримка в схваленні НКРЕКП Інвестиційних

програм на відповідні періоди; режимні обмеження у роботі магістральних електричних мереж України (відмова в наданні вимкнень для можливості виконання робіт на діючих об'єктах магістральних електричних мереж); відміна торгів, які не відбулися через відсутність потенційних контрагентів.

Отже, враховуючи вищевикладене можна підвести підсумки.

За підсумками 2019 року чистий прибуток НЕК «Укренерго» склав 1,86 млрд грн. Разом з тим, компанія перерахувала до державного бюджету у вигляді податків та відрахування частки чистого прибутку 4,9 млрд грн, сплативши всі податкові зобов'язання по строкам платежів, визначених ПКУ за звітний період.

Нарахування до сплати в держбюджет у вигляді частини чистого прибутку склали 905 млн грн і були виплачені у повному розмірі. Крім того, у строк до 1.07.2020 року Укренерго, як приватне акціонерне товариство, має перерахувати до державного бюджету більше 559 млн грн дивідендів, які розраховані за ставкою 30% від чистого прибутку за 2019 рік відповідно до положень статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності».

Дохід від основної діяльності Укренерго у 2019 році збільшився в чотири рази (до 26,3 млрд грн) за рахунок складових нового ринку електричної енергії. Зокрема, дохід від передачі електроенергії в звітному періоді склав 16,6 млрд грн (приріст на 10 млрд грн у порівнянні з 2018 роком). В цій сумі кошти, передбачені для виконання спецзобов'язків, склали 6,57 млрд грн (компенсація витрат на сплату «зеленого» тарифу). Виокремлений з 1 липня 2019 року дохід від послуг з диспетчерського управління — 1,1 млрд грн, дохід від продажу електроенергії на балансуєчому ринку – 8,6 млрд грн.

Водночас чистий прибуток Укренерго у 2019 році становить 1,86 млрд грн (у порівнянні з 2,6 млрд грн у 2018 р.). На зменшення показника вплинули низький рівень розрахунків учасників ринку за послуги Укренерго. Дебіторська заборгованість Укренерго сьогодні становить 3,9 млрд грн (проти 195,3 млн грн у 2018 році). При цьому, компанія була змушена нарахувати у 2019 році резерв

непокритих кредитних збитків у розмірі 1,89 млрд грн, який станом на 31.12.2019 склав 3,22 млрд грн, що прямо вплинуло на розмір прибутків. Також негативний вплив спричинили збитки під час розрахунків на балансуєчому ринку.

За результатами 2021 року НЕК «Укренерго» отримала 141 млн грн чистого прибутку (за даними неаудійованої звітності), а у I кварталі 2022 року закріпила успіх і збільшила чистий прибуток до 2 млрд грн. При цьому 90% річного прибутку (127 млн грн) буде сплачено у якості дивідендів державі.

Крім цього, у 2021 році до державного бюджету НЕК «Укренерго» сплатила 1,22 млрд грн податків. Вже у першому кварталі 2022 року до держбюджету сплачено 415 млн грн податків, з них 37 млн грн – наперед.

Повністю збережено ліквідність компанії, виконані зобов'язання за кредитами, а також вчасно сплачено відсотки за «зеленими» єврооблігаціями – перша виплата за ними була зроблена за графіком 9 травня 2022 року.

Цього вдалося досягнути завдяки ефективним діям на балансуєчому ринку, що дозволило зекономити 2,3 млрд грн на допоміжних послугах, та отримати 1,9 млрд грн доходу від продажу електроенергії на балансуєчому ринку. Також 0,9 млрд грн надходжень були отримані за результатами аукціонів з продажу доступу до міждержавних перетинів і 1,94 млрд грн – від інших видів операційної діяльності компанії.

Основним викликом сьогодні, окрім усунення наслідків руйнувань інфраструктури, є забезпечення ліквідності компанії та стабільних фінансових взаємин на ринку електричної енергії.

1.2. Аналіз експортно-імпоротної діяльності ПРАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго»

У майбутньому основним джерелом доходів НЕК «Укренерго» може стати відкриття нових ринків для експорту електроенергії. Експорт електроенергії може забезпечити значні доходи для НЕК «Укренерго». Це може стати можливим завдяки підключенню до транскордонних енергетичних систем, укладанню вигідних експортних контрактів з іншими країнами та активною участю в міжнародних енергетичних ринках.

Перелік документів та порядок митного оформлення електроенергії, яка експортується та/або імпортується через міждержавні лінії електропередач визначено Положенням про митні декларації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 450.

Ціна на імпортовану електроенергію відчутно вища за придбану в Україні. Це пояснюється низкою факторів, які впливають на її формування, зокрема: вартість електроенергії за кордоном вища, ніж в Україні та додаються витрати на транспортування в межах країни, де купується електроенергія, на перетин кордону і транспортування на території України. Орієнтовно ціна може становити понад 14 грн за кВт-год.

Проведемо аналіз динаміки експортних операцій НЕК «Укренерго».

Таблиця 1.6

Обсяги експорту НЕК «Укренерго» за 2020-2022 рік

Показник	Рік			Відхилення 2021/2020		Відхилення 2022/2021	
	2020, тис.грн	2021, тис.грн	2022, тис.грн	тис.грн.	%	тис.грн	%
Обсяг продукції (товарів, робіт, послуг), реалізованої за експортними контрактами, в т.ч:	139255	122469	219923	-16786	87,95	97454	179,57
- Румунія	82 935	58 656	96 140	-24 279	70,7	37 484	163,9
- Польща	0	0	14 145	0	-	14 145	-

-Угорщина	56 320	59 145	80 110	2 825	105,0	20 965	135,4
-Словенія	0	4 668	29 528	4 668		24 860	632,56

Таким чином, можемо зробити висновок про значне зменшення експортної діяльності НЕК «Укренерго» в 2021 році, з 139 255 тис. грн. в 2020 до 122 469 тис. грн. в 2021 році, або на 12,05 %. В 2021 та 2022 роках керівництво підприємства доклало значних зусиль для розвитку експортної діяльності шляхом пошуку нових ринків збуту. Таким ринком у 2021 році стала Словенія та у 2022 році Республіка Польща, в результаті чого обсяг експорту збільшився на 97 454 тис. грн. або на 79,57 %, при цьому основна частка збільшення припала на Словенію, що свідчить про стратегічне значення цього ринку для підприємства.

Таким чином, можна зробити висновок, що експорт продукції незначний, і основна частка виробленої електроенергії залишається в країні.

Основною проблемою експортної діяльності підприємства є не його низька ефективність, а дуже маленькі обсяги, про що свідчать також дані таблиці.

Таблиця 1.7

Частка експорту НЕК «Укренерго» за 2020-2022 рр.

Показник	Рік			Відхилення 2021/2020		Відхилення 2022/2021	
	2020, тис.грн	2021, тис.грн	2022, тис.грн	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Обсяг реалізації продукції, всього	2375023	2650452	2888232	275429	111,60	237 780	108,97
Обсяг продукції (товарів, робіт, послуг), реалізованої за експортними	139255	122469	219923	-16786	87,95	97454	179,57

контрактами, - всього							
Частка експорту в реалізації продукції	5,9	4,6	7,6	-1,2	78,8	2,9	164,8

Обсяг продукції реалізованої за експортними контрактами становить лише невелику частину із загальної виручки підприємства. Але за період 2020-2022 рр. простежується позитивна тенденція зростання експортних операцій, за рахунок підвищення обсягів продажів і залучення нових ринків збуту.

Таблиця 1.8

Експорт української електроенергії за 2020-2021 р., млн.кВт/год

Країни	Експорт					
	2020 рік			2021 рік		
	К-сть млн.кВт/год	Ціна, дол за 1 кВт/год	Сума	К-сть млн.кВт/год	Ціна, дол за 1 кВт/год	Сума
Угорщина	2 110,40	62,30	131 477,92	1 570,00	75,40	118 378,00
Словаччина	41,30		2 572,99	301,00		22 695,40
Румунія	868,30		54 095,09	642,60		48 452,04
Польща	1 484,10		92 459,43	819,60		61 797,84
Молдова	167,10		10 410,33	162,20		12 229,88
Білорусь	82,80		5 158,44	0,00		0,00
Росія	0,00		0,00	0,00		0,00
Разом:	4 754,00			296 174,20		3 495,40

За 2020 рік Україна найбільше експортували до Угорщини – 2 110,4 млн кВт·год (44,4% від загального обсягу), Польщі – 1 484,1 млн кВт·год (31,2%) та Румунії — 868,3 млн кВт·год (18,3%). Найменше у 2020 році експортували до Словаччини – 41,3 млн кВт·год (0,9%).

Експорт е/е з ОЕС України в Росію в 2020 році не здійснювався, в Білорусь становив 82,8 млн кВт·год (1,7%) та Молдову — 167,1 млн кВт·год (3,5%). Нагадаємо, з 12 квітня до 18 червня 2020 року пропускну спроможність за напрямками Україна-Білорусь та Україна-Росія було обмежено до 0 МВт (постанова НКРЕКП №766 від 8.04.2020 р. та №1117 від 17.06.2020 р.).

У 2021 році загальний обсяг експорту електроенергії з України склав 3 495,4 млн кВт·год, що на 26,5% менше ніж у 2020 році (4 754 млн кВт·год).

Найбільші обсяги у 2021 році було експортовано до Угорщини — 1 570 млн кВт·год (44,9% від загального обсягу), Польщі — 819,6 млн кВт·год (23,5%) та Румунії — 642,6 млн кВт·год (18,4%).

У порівнянні із 2020 роком збільшення експорту електроенергії відбулося лише до Словаччини — у 7,3 раза (до 301,4 млн кВт·год). В 2021 році був відсутній експорт до Білорусі, а найвідчутніше зменшився до Польщі — на 44,7%. Також знизилися обсяги, що експортовані до Румунії — на 25,9%, Угорщини — на 25,6%, до Молдови — на 3,7%.

Таблиця 1.9

Імпорт електроенергії в Україну за 2020-2021 р., млн.кВт/год

Країни	Імпорт					
	2020 рік			2021 рік		
	К-сть млн.кВт/год	Ціна, дол за 1 кВт/год	Сума	К-сть млн.кВт/год	Ціна, дол за 1 кВт/год	Сума
Угорщина	516,00	64,50	33 282,00	66,40	77,20	5 126,08
Словаччина	1 473,80		95 060,10	308,00		23 777,60
Румунія	89,40		5 766,30	40,60		3 134,32
Польща	0,00		0,00	0,00		0,00
Молдова	0,00		0,00	0,00		0,00
Білорусь	152,30		9 823,35	1 176,60		90 833,52
Росія	53,40		3 444,30	101,90		7 866,68
Разом:	2 284,90			147 376,05		1 693,50

За 2020 рік найбільше імпортували з Словаччини – 1 473,8 млн кВт·год (64,5% від загального обсягу) та Угорщини – 516 млн кВт·год (22,6%). З Румунії становив 89,4 млн кВт·год (3,9%).

У 2021 році обсяг імпорту електроенергії в Україну склав 1 693,6 млн кВт·год, що на 26,5% менше, ніж в у 2020 році (2284,9 млн кВт·год).

Найбільше електроенергії у 2021 році було імпортовано з Білорусі — 1176,6 млн кВт·год (69,5%), що складає 0,76% від загального споживання електроенергії. На другому місці за обсягами Словаччина — 308 млн кВт·год (18,2%).

Як видно з даних таблиць 1.8 та 1.9 збільшення експорту над імпортом майже на 48% як у 2020 році так і у 2021 році, пояснюється значним потенціалом

у виробництві електроенергії з відновлюваних джерел, таких як сонячна, вітрова та гідроенергетика. Завдяки активному розвитку цих секторів, Укренерго збільшує обсяги виробництва чистої енергії, що створює можливості для експорту на зовнішні ринки про що свідчать дані таблиці 1.6.

Крім того, Європейський регіон, зокрема країни Європейського союзу, виявляють зростаючий попит на чисту енергію, особливо ту, яка виробляється з відновлюваних джерел. Компанія, зі своїм значним потенціалом у виробництві електроенергії з відновлених джерел, задовольняє цей попит та постачає чисту енергію до європейських країн.

Поряд з цим, процес модернізації, розвиток відновлюваної енергетики, створення сприятливих регуляторних умов та підтримка міжнародних партнерів грають ключову роль у досягненні цих перспектив НЕК «Укренерго».

РОЗДІЛ 2 ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ПОТЕНЦІЙНОГО РИНКУ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПОРТУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ ПРАТ «НАЦІОНАЛЬНА ЕНЕРГЕТИЧНА КОМПАНІЯ «УКРЕНЕРГО»

2.1. Визначення основних тенденції розвитку світового ринку електричної енергії

Кон'юнктура ринку енергоносіїв, зокрема ринку електроенергії, має надзвичайно важливе та довгострокове значення для розвитку світової економіки. Чітка дія законів попиту та пропозиції у встановленні цін на ринку електроенергії дозволяє визначити основні причини поточного стану ринку, а також проаналізувати та спрогнозувати політику учасників, установити зв'язок та кореляцію між цінами на електроенергію, механізми ціноутворення у різних регіонах світу. Необхідно зазначити, що ціна на електроенергію є важливим індикатором стану світової економіки, її формування залежить від організації глобального ринку електроенергії.

При цьому необхідно відзначити, що технологічні досягнення в енергетичній сфері продовжують розвиватися в цілому і будуть забезпечувати широку майбутню енергетичну панораму. Проблеми глобального потепління прискорили розвиток енергетичних шляхів до зниження викидів парникових газів. Успішне впровадження електричних транспортних засобів як доповнення до двигуна внутрішнього згоряння є важливим для розвитку енергетичного ринку, хоча останні все ще стабільно мають значний потенціал для подальшого розвитку в багатьох аспектах.

Вражаючі досягнення також були здобуті в галузі виробництва вітру та сонячної енергії для виробництва електроенергії. Поточна революція в інформаційних технологіях впливає на попит та пропозицію, на підвищення ефективності, зменшення викидів та більш оптимальні витрати.

В зв'язку із глобалізацією ринку електричної енергії виникає потреба, у розробленні нових пристроїв управління з метою балансування попиту і

пропозиції на енергетичному ринку в реальному часі шляхом управління електроспоживанням новими (вдосконаленими) методами.

Глобальний попит на енергію, згідно з оцінками Міжнародного Енергетичного Агентства (МЕА), зростає на 37% до 2040 р., в той же час зростання населення і економіки буде менш енергоємним, ніж раніше. В основному сценарії зростання глобального попиту на енергію помітно сповільниться — с більше 2% на рік в останні два десятиліття до 1% на рік після 2025 р. через цінові сигнали, енергетичну політику і структурні зрушення у світовій економіці в бік більшої частки сфери послуг і секторів легкої промисловості.

Електрична енергія є найбільш швидкозростаючим ринком серед енергоносіїв і найбільше сприяє скороченню частки викопного палива в світовому енергетичному балансі.

У зв'язку з очікуваним зростанням попиту на електроенергію потрібно побудувати близько 7200 гігават генеруючих потужностей, включаючи заміну для тих електростанцій, які будуть виведені з експлуатації до 2040 р. (близько 40% від поточних потужностей).

Адекватні цінові сигнали будуть необхідні для забезпечення своєчасних інвестицій в нові теплові електростанції, що, поряд з інвестиціями в поновлювані джерела енергії, забезпечить надійність енергосистеми.

Таблиця 2.1

Експорт української електроенергії до країн Європейського Союзу за 2020-2022 р., тис.дол. США

<u>Імпортери</u>	<u>2020 р</u>	<u>2021 р</u>	<u>2022 р</u>
<u>Світ</u>	280,831	256,941	589,179
<u>Угорщина</u>	130,083	95,580	40,408
<u>Польща</u>	84,969	64,885	155,733

<u>Бельгія</u>	0	0	60,768
<u>Румунія</u>	49,707	61,009	125,990
<u>Словатчина</u>	1,045	27,173	148,052
<u>Молдова</u>	12,040	8,167	54,313
<u>Австрія</u>	0	0	3,915
<u>Беларусь</u>	2,987	0,127	0

Як вбачається з загальнодоступного інформаційного ресурсу <https://www.trademap.org/> експортна вартість української електричної енергії коливається і не є стабільною, тобто енергетичний сектор є конкурентним, і Укренерго має змагатися з іншими постачальниками електроенергії на європейському ринку. Залежно від ціни, якості та інших факторів, інші країни або постачальники можуть мати перевагу. Укренерго повинно забезпечити свою конкурентоспроможність, підвищуючи ефективність та якість своєї електроенергії.

У деяких випадках будуть потрібні ринкові реформи або зміни принципів утворення цін на електроенергію. Зрушення в бік більш капіталомістких технологій і високих цін на викопне паливо призведе, в більшості країн світу, до зростання середніх витрат електропостачання і цін для кінцевих споживачів. Проте, підвищення ефективності кінцевого використання енергії допоможе скоротити частку витрат домогосподарств на електрику [3].

Таблиця 2.2

Прогноз обсягів виробництва електроенергії, млрд. кВт-год.

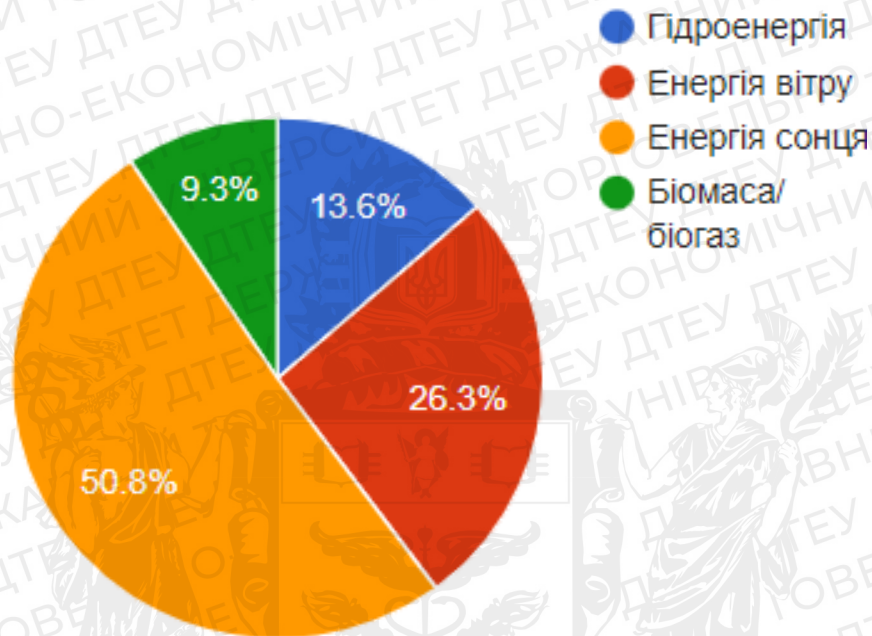
Період	АЕС	ТЕС/ТЕЦ	Гідро	ВДЕ	Всього
2015(факт)	87,6	67,5	7,0	1,6	163,7
2020(прогноз)	85,0	60,0	10,0	9,0	164,0
2025(прогноз)	91,0	64,0	11,0	12,0	178,0
2030(прогноз)	93,0	63,0	12,0	17,0	185,0
2035(прогноз)	94,0	63,0	13,0	25,0	195,

Вказане характеризує енергетичний комплекс, як такий, що ґрунтується сьогодні та буде розвиватися на перспективу до 2035р. Загалом виробництво української електроенергії буде відбуватися в основному за рахунок атомної енергетики. При цьому теплова енергетика та сонячна майже не буде їй поступатися, та займе своє місце на ринку електричної енергії.

Згідно прогнозу, для періоду з 2015р. по 2020р. була характерна стабілізація обсягів експорту електричної енергії на рівні близько 164 млрд.кВт-год. У подальшому, у зв'язку з прогнозом поживавлення економіки та унаслідок інтеграції енергосистем України та ЄС, яка посилить експортні можливості України, буде спостерігатися поступове підвищення попиту на електроенергію та, відповідно, збільшення її виробництва. З 2020р. по 2035р. очікуються середньорічні темпи зростання експорту електроенергії дещо більше ніж 2%.

Зростання свідомості про зміни клімату та потреби при скороченні використання вуглецю сприяють збільшенню попиту на чисту енергію, зокрема на електричну енергію, яка виробляється з відновлених джерел. Це може сприяти зростанню експорту електроенергії Укренерго до країни Європейського континенту.

Рисунок 2.1

Прогноз виробництва української електроенергії за видами джерел.

Енергія сонця складе левову частку зростання в генерації енергії з відновлюваних джерел (50,8%), за нею підуть енергія вітру (26,3%) та гідроенергія (13,6%), абіомаса/біогаз (9,3%) замикають коло. Оскільки частка використання енергії вітру і сонця в енергетичному балансі світу значно збільшиться, їх інтеграція як з технічної, так і з ринкової точки зору представить більше можливостей для її експорту.

У країнах Європейського Союзу використання енергії вітру може сягнути більше 20% від загального виробництва електроенергії.

Ядерна енергетика залишиться складовою частиною національних енергетичних стратегій навіть у тих країнах, які здійснюють поетапне закриття атомних станцій і шукають їм заміну.

Незважаючи на труднощі, з якими в даний час стикається атомна енергетика, її властивості досить привабливі для кількох країн, які не відмовляються від неї.

Атомні електростанції допомагають підвищувати надійність енергосистеми в регіонах, де до складу енергосистеми входять генеруючі потужності різних видів.

Країнам-імпортерам енергоносіїв це може дозволити зменшити залежність від зарубіжних поставок і обмежити вплив коливань вартості енергоносіїв на міжнародних ринках. У додатковому сценарії, де розглядається зниження потужностей атомної енергії (на 7% до 2040 р.в порівнянні з сьогоднішніми потужностями), показники енергетичної безпеки, як правило, погіршуються в країнах з ядерною енергетикою.

Враховуючи потенціал України як виробника електроенергії та її географічне розташування, можна очікувати позитивні перспективи для збільшення експорту електричної енергії Укренерго в країни Європейського континенту. Однак для досягнення цього потенціалу необхідно продовжувати вдосконалювати енергетичну інфраструктуру, сприяти розвитку відновлюваної енергетики, підтримувати сприятливе інвестиційне середовище та співпрацювати з міжнародними партнерами.

2.2. Оцінка перспектив експорту електричної енергії ПрАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго» до країн європейського континенту

Український енергетичний сектор, як невід'ємний елемент світової енергетики, не може стояти осторонь магістральних шляхів розвитку світової енергетики та повинен не стільки орієнтуватися на пріоритети сьогодення, скільки на виклики, що формують майбутній розвиток з урахуванням глобальних енергетичних трендів.

Україна є однією з країн, що мають значний потенціал для виробництва електроенергії, зокрема з використанням атомної та вітрової та сонячної енергії. Проте, на сьогоднішній день, значна частина виробленої в Україні електроенергії споживається в межах країни. За даними Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, у 2020 році експорт електроенергії з України склав 6,6 млрд кВт-год, що на 20,9% менше, ніж у 2019 році.

Однак існує потенціал для збільшення експорту електроенергії з України в країни Європейського континенту. За даними Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, зокрема, можливо експортувати до 16 млрд кВт-год електроенергії щорічно.

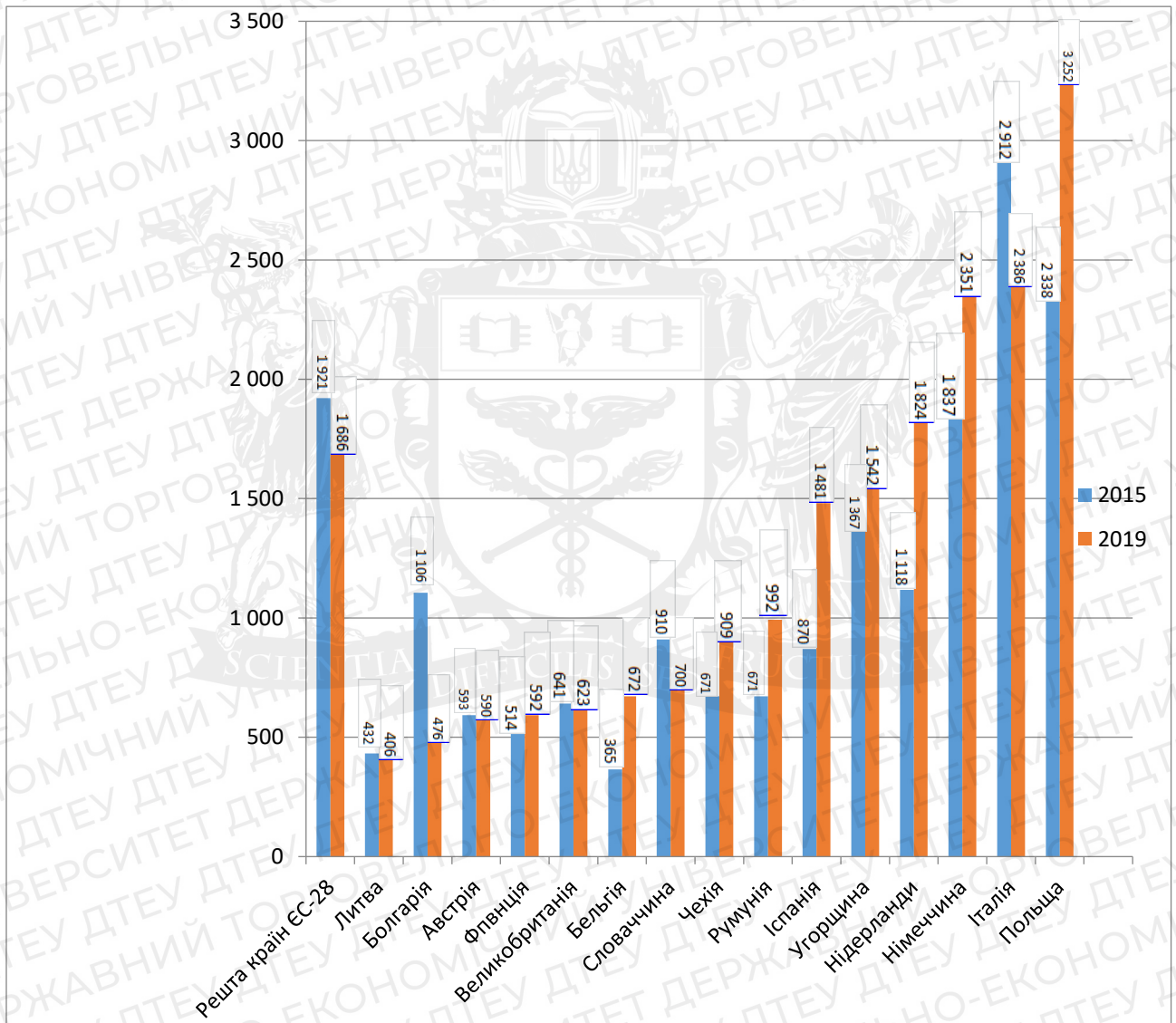
Укренерго є національним оператором електричних мереж в Україні. Компанія забезпечує передачу електроенергії, управління системою передачі та є надійним посередником між виробниками та споживачами електричної енергії в країні. З огляду на зростаючий попит на чисту енергію та зобов'язання Європейського Союзу зменшує викиди парникових газів, експорт електричної енергії Укренерго до країни Європейського континенту може мати значний потенціал.

Укренерго має сучасну та розвинену інфраструктуру передачі електроенергії, що дозволяє забезпечити надійне та стабільне постачання електричної енергії в Україні. Компанія має великий потенціал для експорту

електроенергії в країни Європейського континенту завдяки своїй географічній локації та наявності зв'язків з міжнародними електромережами.

Рисунок 2.2

Географічна структура експорту електроенергії НЕК «Укренерго» до країн Європейського союзу, млн.кВт/год

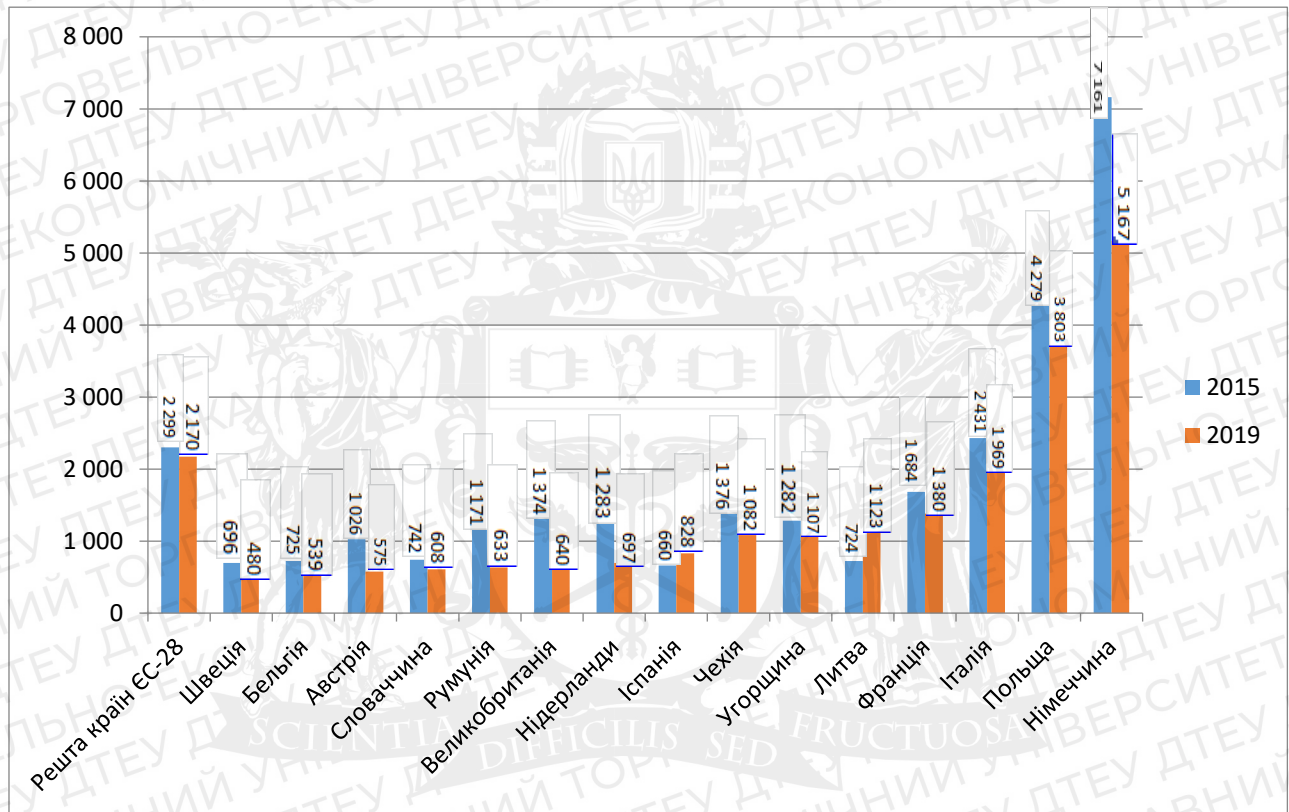
За географічною структурою зовнішньої торгівлі найбільшими партнерами НЕК «Укренерго» по експорту електричної енергії наразі є Польща, Італія, Німеччина, Нідерланди, Угорщина.

Експорт електроенергії до країн ЄС залишається доволі гнучким. У 2019 р. на найбільшого партнера (Польщу) припало 13,0% експортних поставок, тоді як у 2015 р. на найбільшого партнера (Італію) — 15,9%. У 2019 р. частка Італії

становила 11,6%, Німеччини—11,5%, Нідерландів—8,9%, Угорщини—7,5%, Іспанії—7,2%. Частки решти країн ЄС не перевищували 5%.

Рисунок 2.3

Географічна структура імпорту електроенергії НЕК «Укренерго» до країн Європейського союзу, млн.кВт/год.

Найбільшими партнерами Укренерго по імпорту електричної енергії серед країн ЄС у 2019 р. були Німеччина, Польща, Італія, Франція, Угорщина.

На противагу експорту, географія імпорту України з ЄС значною мірою сконцентрована на Німеччині (22,7%) та Польщі (16,7%). Якщо у енергетичному експорті у 2019 р. на трьох найбільших партнерів з ЄС припало 36,1% товарних поставок до цього об'єднання, то в імпорті відповідна частка сягає 48,0%.

Тобто, з наведеного вищеслідує, що Компанія має переваги експорту електричної енергії в країни Європейського континенту, зокрема: розширення експорту електричної енергії Укренерго до країн Європейського континенту допоможе збільшити енергетичну незалежність України та зменшити залежність

від імпорту енергоресурсів. Це сприятиме зміцненню економічної стабільності та безпеки енергопостачання країни.

Експорт електричної енергії є стабільним джерелом прибутку для Укренерго та в цілому для української економіки. За рахунок продажу електроенергії на зовнішніх ринках Україна може отримувати валютні надходження та залучати інвестиції в енергетичний сектор.

Експорт електричної енергії Укренерго до країни Європейського континенту сприятиме співпраці та технологічному обміну між українською та європейськими країнами в галузі відновлюваної енергетики. Це створює можливості для обміну найкращими практиками, дослідженнями та інноваціями, що сприяють розвитку енергетичного сектору в обох сторонах.

Для експорту електричної енергії Укренерго в країни Європейського континенту необхідна належна регуляторна база, яка сприятиме взаємодії з міжнародними ринками електроенергії. Необхідно розробити відповідні правила та механізми, узгодження тарифів, розрахунок витрат та розподіл прибутків від експорту.

Слід зауважити, що електроенергія не підпадає під Інкотермс (International Commercial Terms, міжнародні торговельні умови), які використовують для регулювання міжнародних торговельних операцій з товарами.

Однак у контексті електроенергії в багатьох аспектах можуть бути технічні параметри, які застосовуються, та характеристики енергії, такі як напруга, частота, стабільність та інші параметри, які можуть бути включені в контракт.

А тому, при експорті електроенергії можна використовувати комерційні умови та контракти, які будуть проводити специфіку цієї послуги. Умови поставки, ціна та інші деталі можуть бути визначені в окремій угоді між енергетичною компанією або за домовленістю між сторонами.

При цьому, покупець самостійно та за власний рахунок укладає зовнішньоекономічний контракт придбання (пертину) електроенергії через магістральні лінії від названого місця, а також за власний рахунок та на власний ризик одержує імпорتنу ліцензію або інший дозвільний документ, виконує усі митні формальності для імпорту товару та його транзитного перетину через будь-яку країну.

При цьому, в контракті обов'язково зазначається технічні параметри, які застосовуються та характеристики енергії, такі як напруга, частота, стабільність та інші параметри, специфікацію щодо обсягів, терміни оплати та інші умови, що відповідають конкретним вимогам.

При укладанні контракту на експорт електроенергії обов'язковою вимогою є комерційні умови, що захищають права та обов'язки сторін, тобто, ціна електроенергії на експорт наприклад, фіксована ціна або ціна, що залежить від ринкових умов. Умови оплати, графіки платежів і методи оплати.

Контракт також визнає максимальний або фіксований обсяг електроенергії, який буде експортуватися, а також терміни поставки, що включають дати початку та завершення поставок. Терміни поставки можуть бути встановлені на основі вимог закупівлі або враховуючи технічні обмеження та потужність електростанції.

Крім того, Контракт визначає ступінь відповідальності за непередбачені ресурси або збитки, які виступають у зв'язку з постачанням електроенергії. Він може включати положення про відшкодування збитків, обмеження відповідальності та процедуру розгляду спорів.

Також, однією із основних вимог Контракту є момент передачі прав власності на електроенергію від продавця до покупця, а також визначення, коли ризик втрати або пошкодження електроенергії, тобто зміни її напруги, частоти, стабільності, переходить від продавця на покупця. Це може бути пов'язано з

фізичною передачею електроенергії або з електронними та адміністративними процедурами передачі.

Слід зауважити, що з березня 2022 року Єврокомісія скасувала мита і квоти на український експорт електричної енергії, тобто працює «енергетичний безвіз».

Для загальної характеристики експортної діяльності підприємства використаємо показник економічної ефективності усього експорту, який продемонструє ступінь впливу зовнішньоекономічної діяльності на загальну ефективність компанії.

Таблиця 2.3

Ефективність здійснення експорту НЕК «Укренерго»

Показник	2020	2021	2022	Відхилення	
				2021 від 2020	2022 від 2021
Дохід від реалізації продукції, всього по підприємству, тис. грн.	398325	503258	689523	104933	186265
в т.ч. від експортної діяльності	325122	275325	199253	-49797	-76072
Витрати на виробництво, всього, тис. грн	327965	392878	524712	64913	131834
в т.ч. витрати на виробництво експортованої електроенергії, тис. грн.	264743	221032	179536	-43711	-41496
Додаткові витрати на здійснення ЗЕД, тис. грн., в т.ч.:	14264	30540	106249	16267	75709
– адміністративні	7072	8321	24965	1249	16644
– збутові	4236	8965	23652	4729	14687
– інші операційні витрати (втрати від курсових різниць)	2956	13254	57632	10298	44378
Ефективність експорту	1,16	1,09	0,7	-0,03	-0,39

Як вбачається з даних таблиці, зовнішньоекономічна діяльність НЕК «Укренерго» є ефективною, але рівень досліджуваних показників має тенденцію до зменшення у зв'язку із несприятливою світовою кон'юнктурою на електричну енергію, внутрішні політичні та економічні негаразди, а також військову агресію російської федерації в Україні.

Показник ефективності експорту Кее більший за одиницю та складає 1,16 за 2020 рік, 1,09 за 2021 рік та 0,7 за 2022 рік, тобто експортні операції для Компанії є економічно вигідними та дають змогу планувати подальшу стратегію щодо динаміки та структури реалізації продукції.

Враховуючи дані таблиці та географічну структуру експорту електроенергії можна зробити висновки доцільності експортних операцій для НЕК «Укренерго». В Компанії спостерігається позитивна клієнтоорієнтовна стратегія, що також підтверджується географічною структурою експорту електроенергії НЕК «Укренерго» до країн Європейського союзу, яка підтверджена найбільшими експортерами Компанії, зокрема: Польща, Італія, Німеччина, Нідерланди, Угорщина.

Купівельна сила валюти та коливання валютних курсів іноземної валюти мають великі наслідки: підвищення курсу національної валюти веде до збитків експортера і навпаки, зниження курсу забезпечує експортеру додатковий прибуток.

Отже, ми можемо зробити висновок, що Компанія сповідає експортоорієнтовану стратегію, так як спостерігається значна ефективність при продажу електричної енергії на зовнішньому ринку ніж при продажу на внутрішньому ринку. Тотожно змінюються і витрати: зовнішньоторговельна вартість експорту скорочується більшими темпами ніж вартість імпорту. В той же час, Компанія повинна підтримувати укладення контрактів з наданням комерційного кредиту, оскільки вони підвищують ефективність експортних угод.

Тобто, якщо оптимізувати дії управлінського персоналу в галузі здійснення експортно-імпоротної діяльності то можливо досягти набагато вищого рівня ефективності від експортних операцій, а також визначити напрямки, згідно за якими слід здійснювати структурні реорганізації, що сприятимуть підвищенню ефективності здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

В той же час, не можливо забувати, що конкуренція на європейському ринку електроенергії є великою. Укренерго повинно бути конкурентоспроможним у контексті ціни, якості та надійності енергії. Для цього знадобитися заходи щодо підвищення ефективності виробництва та передачі електроенергії.

Політичні та геополітичні фактори можуть вплинути на перспективи експорту електричної енергії Укренерго до країни Європейського континенту. Зміни в політичних відносинах, торговельних угодах, енергетичній політиці та регулюванні можуть мати вплив на умови експорту та конкурентоспроможність української електроенергії на зовнішньому ринку.

Експорт електричної енергії до країни Європейського континенту також вимагає рішення технічних завдань, пов'язаних із синхронізацією систем передачі електроенергії, врахуванням різниць у вимогах до напруги та частоти між країнами, а також забезпечення стабільності та надійності постачання.

Компанія збільшує обсяги експорту електроенергії в сусідні європейські країни і заробляє валютну виручку.

Через економічні наслідки війни з Росією спотові ціни на українську електроенергію зараз значно менші ніж ціни на сусідніх ринках. Наприклад, вартість електроенергії в Україні 30 липня 2022 року становила 71 євро за мегават-годину, а в сусідній Румунії – 494 євро за мегават-годину.

Таким чином, чим більше будуть обсяги української електроенергії, тим швидше споживачі Центральної та Східної Європи відчують зниження своїх комунальних рахунків.

РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ ЩОДО ЕКСПОРТУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ ДО КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО КОНТИНЕНТУ

3.1. Організаційне забезпечення здійснення експорту електричної енергії до країн Європейського континенту

Експорт електричної енергії до країн Європейського континенту є важливою галуззю енергетики, яка забезпечує можливість передачі електричної енергії через кордони та підтримує енергетичну безпеку регіону.

Слід зауважити, що електроенергія не підпадає під інкотермс (International Commercial Terms, міжнародні торговельні умови), які використовують для регулювання міжнародних торговельних операцій з товарами.

Однак, при експорті електроенергії контракт може отримати митні процедури та інші регуляторні вимоги, які пов'язані з перетином кордону. Він може включати обов'язки і відповідальність щодо митного декларування, виконання розпоряджень митних органів та дотримання інших нормативних вимог.

Організаційне забезпечення здійснення експорту електричної енергії включає в себе різні аспекти, такі як правовий фреймворк, інфраструктура передачі, фінансові механізми та міжнародні договори.

В сучасних умовах глобалізації економіки та розширення міжнародних торговельних відносин, експорт електричної енергії має стати важливим напрямком розвитку енергетичного сектору для багатьох країн. Експорт електроенергії до країн європейського континенту вимагає належного організаційного забезпечення для ефективного функціонування та досягнення поставлених цілей.

Україна, як країна з розвинутою енергетичною системою, має значний потенціал для експорту електричної енергії до країн Європейського континенту. Енергетичний сектор є важливою складовою економіки країни, а експорт електроенергії може сприяти її розвитку та підвищенню

конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Проте, успішне здійснення експорту електроенергії вимагає ефективного організаційного забезпечення.

У цьому розділі ми розглянемо організаційне забезпечення здійснення експорту електричної енергії НЕК «Укренерго» до країн Європейського континенту та його важливі аспекти.

Таблиця 3.1

Експортний потенціал НЕК «Укренерго» для української електроенергії

Країни	Експортний потенціал, млрд.дол.США	Невикористаний потенціал, млрд.дол.США
ЄС та Східна Європа	21,2	10,4
Східна Європа та Центральна Азія	7,1	2,9
Середній Схід	6,4	2,9
Східна Азія	4,2	2,8
Північна Африка	3,9	1,9

З наведеного рисунку вбачається що загальний експортний потенціал ЄС та Східної Європи для Компанії оцінюється близько 21,2 млрд.дол., а невикористаний потенціал сягає близько 10,4 млрд.дол. За ними йдуть країни Східної Європи та Центральної Азії (експортний потенціал— 7,1 млрд дол.США, невикористаний потенціал — 2,9 млрд дол.США), країни Середнього Сходу (експортний потенціал — 6,4 млрд дол.США, невикористаний потенціал — 2,9 млрд країни Східної Азії (експортний потенціал — 4,2 млрд дол.США, невикористаний — 2,8 млрд країни Північної Африки (експортний потенціал — 3,9 млрд дол. США, невикористаний — 1,9 млрд)

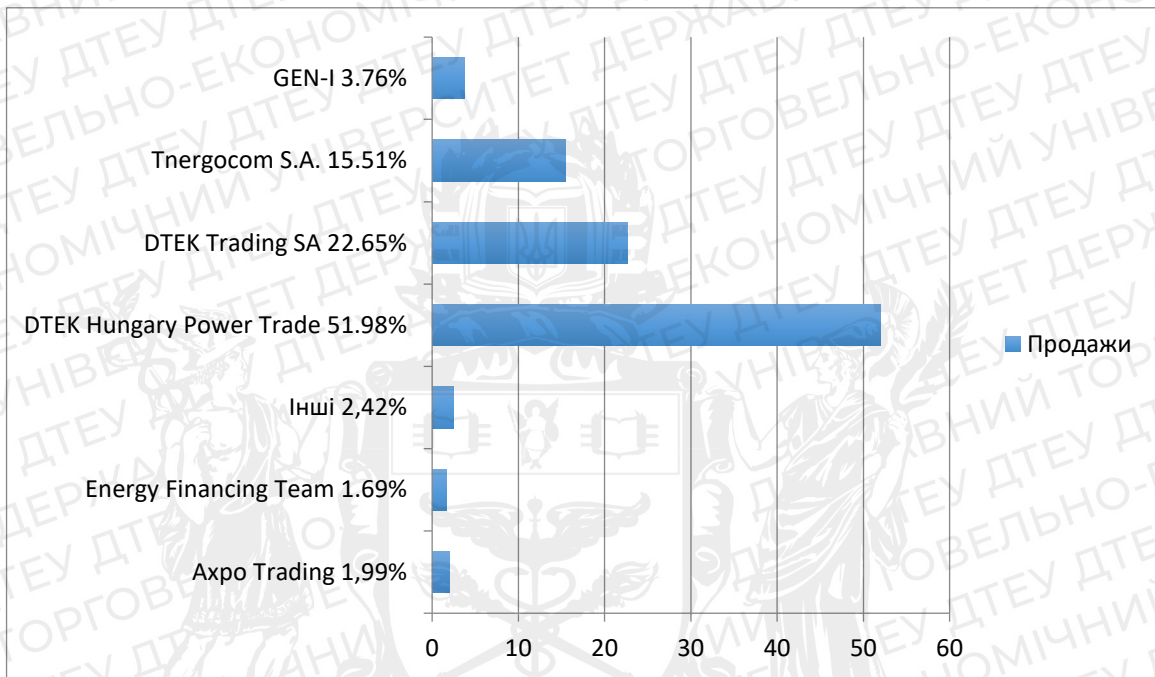
Тобто, в Компанії є усі передумови здійснення успішного експорту електричної енергії.

Успішний експорт електроенергії передбачає укладання договорів з країнами-отримувачами. Важливо встановити взаємовигідні умови торгівлі електроенергією, включаючи ціни, обсяги постачання, гарантії постачання та відповідальність сторін. Для цього необхідно активно працювати над розвитком

партнерських зв'язків з країнами-отримувачами, проводити переговори та консультації з цілями забезпечення взаємовигідного співробітництва.

Рисунок 3.1

Європейські країни-отримувачі української електроенергії

Однак, здійснення експорту електричної енергії пов'язане з ризиками, які можуть впливати на успішність операцій. Політичні, економічні та регуляторні ризики можуть включати зміни у законодавстві, політичну нестабільність або економічні кризи. Технологічні та енергетичні ризики включають можливість виникнення аварій або проблем у трансмісії. Фінансові та валютні ризики пов'язані з коливаннями валютних курсів та фінансовою стабільністю країн-експортерів.

Для фіксації усього процесу експортних поставок з вищезазначеним компаніям побудуємо діаграму Ганта. Це горизонтальна стовпчаста діаграма, яка ілюструє хронологію проекту та послідовне виконання всіх його завдань. Вона надає можливість компанії в наочній формі переглядати графік та хронологію проекту загалом. Терміни початку, кінця та тривалості завдань представлена у таблиці 3.2, ці дані необхідні для побудови діаграми Ганта.

Таблиця 3.2

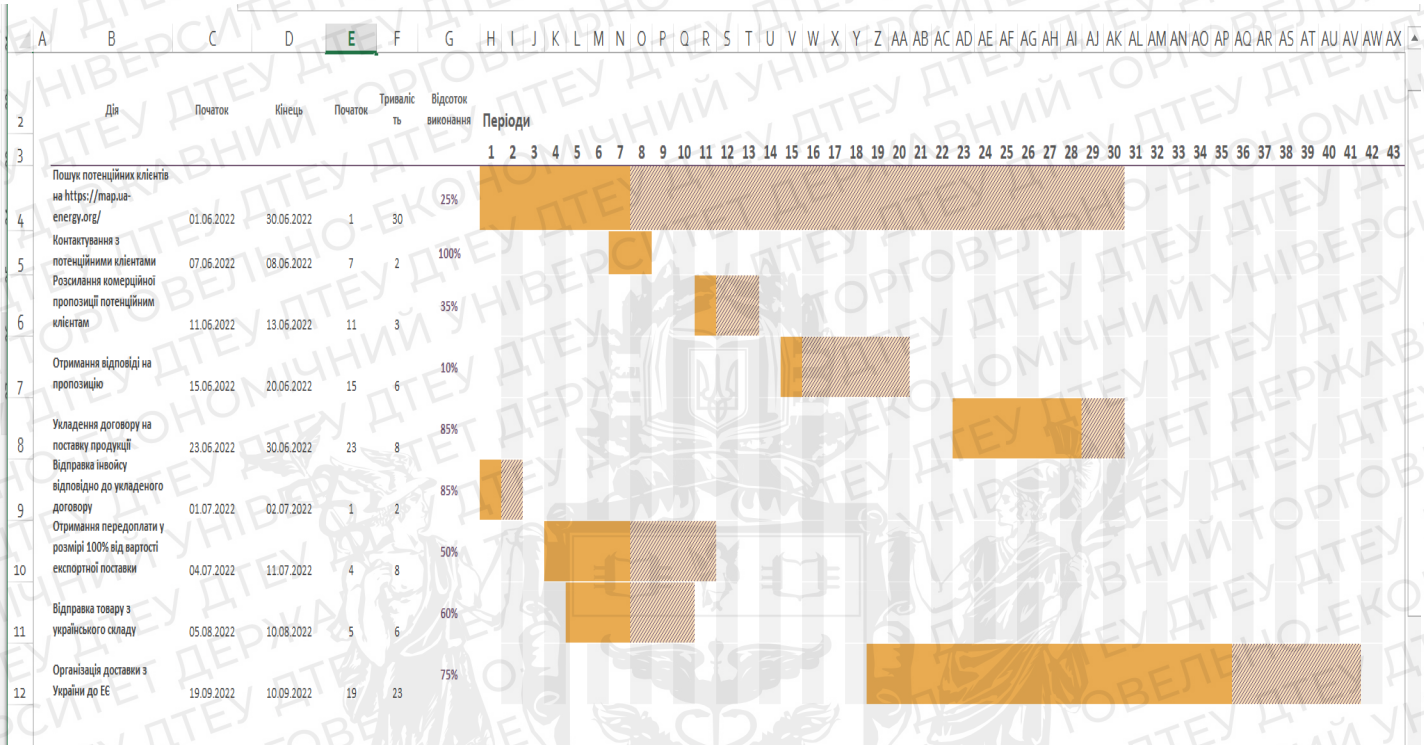
Етапи здійснення експортного контракту

Етапи	Початок	Кінець	Тривалість
Пошук потенційних клієнтів на https://map.ua-energy.org/	01.06.22	30.06.22	30
Контактування з потенційними клієнтами	07.06.22	08.06.22	2
Розсилання комерційної пропозиції потенційним клієнтам	11.06.22	13.06.22	3
Отримання відповіді на пропозицію	15.06.22	20.06.22	6
Укладення договору на поставку продукції	23.06.22	30.06.22	8
Відправка інвойсу відповідно до укладеного договору	01.07.22	02.07.22	2
Отримання передоплати у розмірі 100% від вартості експортної поставки	04.07.22	11.07.22	8
Відправка товару з українського складу	05.08.22	10.08.22	6
Організація доставки з України до ЄС	19.08.22	10.09.22	23

Після складання графіку виконання експортних поставок у табличному вигляді можна подати це у графічному вигляді – діаграмі Ганта.

Рисунок 3.2

Діаграма Ганта

Управління ризиками включає в себе визначення та оцінку ризиків, розроблення стратегій мінімізації ризиків та використання інструментів для зменшення впливу ризиків на експортні операції.

Організаційне забезпечення здійснення експорту електричної енергії до країн європейського континенту є складним та багатогранним процесом, що вимагає уважного вивчення та аналізу різних аспектів. Успішне здійснення експорту потребує не лише належного потенціалу енергетичного ринку та ефективної інфраструктури, але й розроблення стратегій маркетингу та управління ризиками.

Перед експортом електроенергії необхідно забезпечити належний розвиток енергетичної інфраструктури в країні. Це включає розбудову та модернізацію електростанцій, розвиток мереж передачі електроенергії, створення системи моніторингу та управління енергосистемою. Ефективна інфраструктура дозволить забезпечити стабільність електроенергетичної

системи та збільшити її потужність для задоволення внутрішнього попиту та експорту.

Ефективна інфраструктура передачі є необхідною для здійснення експорту електричної енергії. Для цього потрібна наявність міжнародних електричних мереж та трансформаторних станцій, які забезпечують передачу електроенергії через кордони. Країни-експортери повинні мати розвинену мережу передачі, здатну обробляти великі обсяги електроенергії та забезпечувати її безперебійний транспорт до країн-імпортерів. Крім того, необхідно мати механізми для взаємодії та координації міжнародних систем передачі електроенергії з метою забезпечення стабільності та безпеки енергетичних мереж.

Транспортування електричної енергії до країн Європейського континенту вимагає належного технічного забезпечення. Необхідно забезпечити ефективну роботу мереж передачі електроенергії та забезпечити їх сумісність з мережами країн-отримувачів. Це може включати модернізацію трансформаторних підстанцій, встановлення потужних ліній передачі, використання передових технологій передачі та керування електроенергією. Крім того, необхідно забезпечити відповідність електричних систем та стандартів країн-отримувачів, щоб забезпечити безперебійність постачання та знизити втрати електроенергії під час транспортування.

НЕК «Укренерго» має значний потенціал для експорту електричної енергії до країн Європейського континенту, і успішне здійснення цього експорту може стати важливим джерелом доходів для країни та сприяти її економічному розвитку.

Крім того, розвиток та використання технологій "розумних мереж" та систем управління енергопостачанням можуть сприяти оптимізації та ефективному використанню електричної енергії, а також забезпечити більш гнучке управління постачанням та споживанням енергії.

3.2. Прогнозна оцінка результативності експортної поставки електричної енергії до країн європейського континенту

Енергетична система України грає важливу роль у регіональному та глобальному енергетичному ринку. За останні роки Україна зробила значні кроки у розвитку своєї електроенергетичної інфраструктури та забезпеченні енергетичної безпеки. Одним із напрямків розвитку енергетики України є експорт електроенергії до країн Європи. Оцінка результативності такого експорту є важливою задачею для планування та прийняття ефективних рішень у сфері енергетики.

Однак, складна політична і соціально-економічна ситуація в Україні, що склалася внаслідок анексії Криму, військових дій на Донбасі, та повномасштабного вторгнення, які також призвели до незаконного відчуження важливих об'єктів енергетичної інфраструктури, на тлі довготривалої економічної кризи, вимагають послідовної системної роботи, спрямованої на подолання цих тяжких наслідків для України.

За даними Міжнародного енергетичного агентства з енергетики (МЕА), Компанія збільшує обсяги експорту електроенергії. У 2020 році Укренерго експортувало приблизно 8,3 млрд кВт-год електроенергії, що на 24% більше, ніж у 2019 році. Це зміни про зростання експортного потенціалу країни та збільшення попиту на українську електроенергію на зовнішньому ринку.

Найбільші обсяги експорту спрямовані на Угорщину, Польщу та Румунію.

При цьому, Укренерго у першому кварталі 2021 року експортувало 1,6 млрд кВт-год електроенергії, що на 16,5% більше, ніж у першому кварталі 2020 року. Найбільші обсяги експорту спрямовані на Угорщину, Польщу та Румунію.

Згідно з прогнозами МЕА, експорт електроенергії з України в країни Європейського континенту може продовжувати зростати в майбутньому. Це пов'язано з рядом факторів, таких як розвиток інфраструктури передачі електроенергії, розширення виробництва електроенергії з використанням відновлених джерел енергії, а також підвищення ефективності енергосистеми.

Таблиця 3.3

**Прогнозна кількість експорту та імпорту української електроенергії,
млн.кВт/год**

Експорт електроенергії з України у 2025-2030 роках							
	Млн кВт*год	Країни					
2025	8 052,8	Угорщина	Словаччина	Польща	Молдова	Німеччина	
2026	3 640,1						
2027	4 016,9					Австрія	
2028	5 166,3					Румунія	
2029	6 165,7						
2030	6 469,3						
Імпорт електроенергії до України у 2025-2030 роках							
	Млн кВт*год	Країни					
2025	178	Польща					
2026	2 295,9	Румунія					
2027	76,9	Німеччина					
2028	48						
2029	30,7						
2030	2 698,6			Молдова	Словаччина	Угорщина	

Сьогодні немає єдиних правил формування тарифів (цін) на електроенергію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, що пов'язано з вимогами раціонального використання енергії та принципами енергозбереження в кожній окремій країні.

Однак, враховуючи, що Компанія вже мала досить успішний досвід роботи на зовнішньому ринку електричної енергії, розрахуємо прогнозований коефіцієнт ефективності експорту електричної енергії НЕК «Укренерго».

Таблиця 3.4

Прогнозна ефективність експорту

Період		2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Прогнозований середній курс долара/гривні		39,60							
Прогнозована середня вартість електричної енергії у діапазоні 5% від попереднього періоду (75,40 дол за 1 кВт/год)		82,94	87,09	91,44	96,01	100,81	105,85	111,15	
Прогнозована середня к-сть млн.кВт/году діапазоні 5% від попереднього періоду (5 552,83 млн.кВт/год)		66,95	70,30	73,81	77,50	81,38	85,45	89,72	
Прогнозовані показники НЕК "Укренерго", тис.дол.США	Виручка від реалізації електричної енергії, тис.дол.США	5 830,47	6 121,99	6 428,09	6 749,50	7 086,97	7 441,32	7 813,39	
	Витрати на виробництво експортованої електроенергії, тис.дол.США	5 130,47	5 421,99	5 728,09	6 049,50	6 386,97	6 741,32	7 113,39	
	Разом	756,26	702,32	658,76	601,99	543,89	435,23	321,89	
	Додаткові витрати на здійснення ЗЕД, тис.дол.США	Адміністративні	1 025,32	1 076,59	1 130,42	1 186,94	1 246,28	1 308,60	1 374,03
		Збутові	821,03	862,08	905,19	950,44	997,97	1 047,87	1 100,26
	Інші операційні витрати	280,00	294,00	308,70	324,14	340,34	357,36	375,23	
Коефіцієнт ефективності експорту		0,99	1,00	1,01	1,01	1,02	1,04	1,05	

Отже, як вбачається з вказаної таблиці, коефіцієнт ефективності експорту Кее більший за одиницю, тобто Компанія рухається у правильному напрямку та визнає свою клієнтоорієнтовну стратегію, а від так експортні операції для Укренерго є економічно вигідними.

Попит на електроенергію на зовнішньому ринку, особливо в країнах Європейського континенту, може вплинути на вартість експорту. Збільшений попит може підвищити ціну.

Таблиця 3.5

Прогнозний експортний потенціал

Країна	Виручка від реалізації електричної енергії, тис.дол.США						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
	5 830,47	6 121,99	6 428,09	6 749,50	7 086,97	7 441,32	7 813,39
Словенія	1 003,20	980,25	1 125,90	1 119,08	1 209,32	1 236,25	1 271,44
Польща	1 119,36	1 201,03	998,23	1 109,20	1 009,12	1 158,39	1 172,61
Німеччина	849,23	923,80	1 035,81	1 001,00	990,51	1 010,25	1 078,50

Молдова	323,00	452,36	625,30	712,11	835,11	864,72	900,01
Італія	698,25	735,25	461,77	701,32	756,70	801,11	839,47
Румунія	623,90	430,70	580,20	618,23	699,32	760,28	801,36
Нідерланди	984,32	1 009,20	1 121,32	989,32	1 009,79	1 020,31	1 097,86
Угорщина	229,21	389,40	479,56	499,24	577,10	590,01	652,14

Аналізуючи вказані дані, ми можемо зробити висновок, що Компанія сповідає експортоорієнтовану стратегію, так як спостерігається значна ефективність при продажу електричної енергії на зовнішньому ринку. В той же час, підприємство повинно підтримувати укладення контрактів з наданням комерційного кредиту, оскільки вони підвищують ефективність експортних угод.

Вплив усіх складових на показник ефективності визначимо прийомом «ланцюгових підстановок». Для визначення ступеня залежності ефективності експорту від всіх факторів за рік зробимо послідовну підстановку всіх показників року в розрахунок ефективності експорту за попередній рік.

Таблиця 3.6

Вплив основних економічних факторів на ефективність експорту у 2019-2022 рр. у порівнянні з попереднім роком.

Рік	Всього	В тому числі за рахунок			
		обсяг продажів за рік	середня ціна	собівартість	накладні витрати
2019	-0,275	0,003	-0,192	-0,121	0,035
2020	0,156	-0,078	0,090	-0,048	0,193
2022	0,041	0,027	0,000	0,069	-0,060

За підсумками аналізу всіх складових показника ефективності експорту підприємства у 2019-2022рр. можна зробити висновок, що основною причиною різкого зниження ефективності експорту у 2019 р. на 27,5% є зниження експортних цін при одночасному зростанні собівартості. У 2020 р. спроба підприємства поліпшити ситуацію завдяки підняттю ціни при падінні обсягу продажу та різкому скороченню накладних витрат принесла позитивний результат і ефективність експорту зросла на 15,7 %. Тому у 2022 р. підприємство

вирішило не підіймати експортні ціни та при зростанні обсягів експорту з одночасним зростанням накладних витрат домоглося невеличкого підняття ефективності.

Враховуючи викладене, важливо розробити ефективну стратегію маркетингу, яка враховуватиме особливості цільового ринку та конкурентне середовище. Крім того, Компанія повинна бути готова до управління різноманітними ризиками, що можуть виникнути під час експортних операцій.

Укренерго – частина критичної інфраструктури країни, стратегічні цілі якої розглядаються у довгостроковій перспективі та є такими, що забезпечать сталість й ефективність української енергетики. Кожен із працівників Компанії робить свій вагомий внесок на шляху до спільної мети. Виходячи на новий рівень співпраці з країнами Європи та учасниками ENTSO-E, а також працюючи в новій моделі ринку енергетики вже третій рік, Компанія створює нові можливості для виробників і споживачів електроенергії. [10]

Наразі експорт до Польщі складає 215 МВт. За оцінками «Укренерго», введення в роботу відновленого інтерконектора Хмельницька АЕС — Жешув збільшить можливості для експорту української електроенергії до Польщі ще майже на 1 000 МВт, тобто в п'ять разів.

Проект по відновленню міждержавної лінії електропередачі реалізується на виконання меморандуму між Міністерством енергетики України та Міністерством клімату та навколишнього середовища Польщі, який було підписано в червні 2022 року. Проект має підтримку урядів обох країн та відповідає планам розвитку мереж НЕК «Укренерго» та PSES.A.

Збільшення експорту української електроенергії — крок до створення загальноєвропейської системи енергетичної безпеки. Поглиблення співпраці з європейськими партнерами свідчить про те, що українська електроенергія є гарною альтернативою російському газу на європейському ринку.

Прогнозна оцінка результативності експортної поставки електричної енергії Україною до країн європейського континенту є складною та багатоаспектною задачею. Вона вимагає глибокого аналізу енергетичної інфраструктури, попиту та конкурентної ситуації на ринку. Результати такої оцінки допоможуть ухвалити обґрунтовані рішення щодо експорту електроенергії та досягнення максимальної ефективності.

Для досягнення успішного експорту електроенергії Україною до країн Європи необхідно враховувати ряд факторів, таких як стабільність енергетичної системи, доступність потужності для експорту, вартість виробництва електроенергії, тарифна політика, конкуренція на ринку та ризики, пов'язані з політичною та економічною ситуацією. Крім того, необхідно забезпечити надійну та стабільну роботу енергетичної системи, зробити необхідні інвестиції у розвиток та модернізацію енергетичної інфраструктури. Також важливо встановити довгострокові контракти на експорт електроенергії з гарантованими цінами та умовами поставки.

Отже, прогнозна оцінка результативності експортної поставки електричної енергії Україною до країн європейського континенту є важливим інструментом для планування та прийняття рішень у сфері енергетики.

Україна передбачає стале розширення використання всіх видів відновлюваної енергетики, яке стане одним з інструментів гарантування енергетичної безпеки держави. У коротко- та середньо-строговому горизонті (до 2025р.) ЕСУ-2035 прогнозує зростання частки відновлюваної енергетики дорівня 12% ЗППЕ та не менше 25% – до 2035р.(включаючи всі гідрогенеруючі потужності та термальну енергію).

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В роботі вирішено теоретично-практичне завдання щодо надання практичних рекомендацій і розробки способів підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності на НЕК «Укренерго».

1. Було проведено дослідження основних методик оцінки зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Після узагальнення даних методик було обрано основні показники, які слід розраховувати і на які слід опиратися при визначенні ефективності проведення зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві. Дана методика передбачає розрахунок коефіцієнтів як по експортній, так і по імпорتنій діяльності, тому може бути застосована до будь-якого підприємства.

2. Повністю збережено ліквідність компанії, виконані зобов'язання за кредитами, а також вчасно сплачено відсотки за «зеленими» єврооблігаціями – перша виплата за ними була зроблена за графіком 9 травня 2022 року. Цього вдалося досягнути завдяки ефективним діям на балансуєчому ринку, що дозволило зекономити 2,3 млрд грн на допоміжних послугах, та отримати 1,9 млрд грн доходу від продажу електроенергії на балансуєчому ринку. Також 0,9 млрд грн надходжень були отримані за результатами аукціонів з продажу доступу до міждержавних перетинів і 1,94 млрд грн – від інших видів операційної діяльності компанії.

3. Основним викликом сьогодення, окрім усунення наслідків руйнувань інфраструктури, є забезпечення ліквідності компанії та стабільних фінансових взаємин на ринку електричної енергії.

4. Об'єднання української та молдавської енергосистем з ENTSO-E дозволить розширити діапазон обміну потужністю до величини 2 350 МВт в напрямку Європи та до 2 000 МВт в напрямку Україна–Молдова. У подальшому, якщо буде здійснено низку технічних заходів як з боку України, так і з боку суміжних європейських системних операторів, величина взаємного обміну потужності з ENTSO-E може збільшитися до 4000 МВт, а це в свою чергу –

мінімум €1,5 млрд. додаткових надходжень за рахунок продажу як електроенергії, так і допоміжних (системних) послуг.

5. Важливо забезпечити прозорість та недискримінаційний доступ до енергетичної мережі для всіх учасників ринку. Це стимулюватиме конкуренцію, сприятиме вибору оптимальних шляхів постачання електроенергії та забезпечить ефективне функціонування енергетичного ринку.

6. Розширити та модернізувати енергетичні генеруючі потужності, побудувати нові енергетичні об'єкти, покращити передачу та розподіл електроенергії. Це допоможе забезпечити надійність та стабільність експортного постачання.

7. Вдосконалити правову та регуляторну базу: розробити та впровадити ефективну систему регулювання, яка сприятиме розвитку конкурентного ринку електроенергії. Забезпечити прозорість, недискримінаційний доступ до мережі та захист прав споживачів.

8. Співпрацювати з міжнародними організаціями, енергетичними компаніями та урядами країн-імпортерів електроенергії. Укладати угоди та договори про співробітництво, обмін інформацією та технологіями.

9. Залучати іноземні інвестиції для розвитку та модернізації енергетичної інфраструктури. Це допоможе забезпечити необхідні ресурси та технології для з розвитку експортного потенціалу електричної енергії.

10. З урахуванням змін в енергетичному та міжнародному контексті, постійно аналізувати та вдосконалювати стратегії експорту електричної енергії. Враховувати нові технології, тенденції в енергетичній сфері та регуляторні зміни, що можуть вплинути на ринкову ситуацію. Розробляти нові підходи до маркетингу, сприяти інноваціям та використанню передових технологій.

11. Активно досліджувати та розвивати енергетичні транзитні маршрути, які дозволять ефективно постачати електроенергію до країн Європейського континенту. Це може включати побудову нових енергетичних мереж, реконструкцію та модернізацію існуючих транзитних систем.

12. Забезпечити постійну роботу з енергетичною свідомістю та підвищенням енергоефективності в Україні. Заохочувати населення та підприємства до раціонального використання електроенергії, впровадження енергоефективних технологій та заходів. Це допоможе зменшити споживання електроенергії, підвищити енергетичну ефективність та звести до мінімуму негативний вплив на навколишнє середовище.

13. Розвивати та модернізувати мережі трансмісії електричної енергії, а також необхідну інфраструктуру для забезпечення безперебійного транспортування електроенергії до країн Європейського континенту. Це включає будівництво нових ліній електропередачі, підвищення потужності підстанцій та розвиток сучасних технологій управління енергетичними системами.

14. Сприяти розвитку систем енергосховищ для збереження та ефективного використання виробленої електричної енергії.

Однак, важливо також зазначити, що розвиток експорту електричної енергії має бути супроводжений необхідними реформами в енергетичному секторі, зокрема у сфері законодавства, регуляторної політики та енергетичного ринку. Необхідно створити стабільні та прозорі умови для діяльності енергетичних компаній, забезпечити розвиток конкуренції, захист прав споживачів та стимулювання інвестицій у сектор.

Загалом, успішний розвиток експорту електричної енергії вимагатиме комплексного підходу, спрямованого на покращення енергетичної інфраструктури, підвищення енергоефективності, залучення інвестицій та встановлення довгострокових партнерств з країнами-імпортерами.

Важливою складовою успішного організаційного забезпечення є співпраця з урядовими органами та регуляторами, а також розвиток партнерських відносин з країнами-імпортерами. Це дозволить забезпечити сприятливі умови для експорту електричної енергії та розширити географію ринків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про ринок електричної енергії» від 13.04.2017 року № 2019-VIII
2. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Сіваченко І. Ю. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навчальний посібник. - 2-ге вид., перероб. та доп. - Київ: Центр навчальної літератури, 2016. - 792 с.
3. Луценко В. О. Розробка заходів підвищення ефективності експортних операцій промислового підприємства. Автореф. [Електронний ресурс]: <http://www.uran.donetsk.ua/~masters/2002/fem/lutsenko/diss.htm>
4. Малярець Л. М. Визначення впливу законодавчо-правових факторів на ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства / Л. М. Малярець, Н. В. Проскурніна // Бізнес інформ. - Харків : ХНЕУ, 2011. - № 11(406). - С. 129 - 131.
5. Малярець Л. М., Проскурніна Н. В. Методичне забезпечення формування та проведення контролінгу зовнішньоекономічної діяльності підприємства. // Бізнес інформ. - Харків : ХНЕУ, 2012. - №6. - С. 32-35.
6. Машталір Я. П. Конкурентні переваги як основний критерій виходу підприємства на зовнішній ринок // Економіка: проблеми теорії та практики. Дніпропетровськ. Т. II. - 2016. - №218. - С. 475-482.
7. [Електронний ресурс]<https://razumkov.org.ua/napriamky/energetyka>
8. Михайлов В. С. Методичні аспекти розрахунків експортних цін суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України / Формування ринкових відносин в Україні. - 2014. - №5(36). - С. 68-72.
9. [Електронний ресурс]<https://ua.energy/>
10. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання печаток юридичними особами та фізичними-особами підприємцями» 23.03.2017 року № 1982-VIII
11. [Електронний ресурс] <https://qdpro.com.ua/uk/goodinfo/2716000000>

12. [Електронний ресурс] <https://www.macmap.org/>
13. [Електронний ресурс] <https://map.ua-energy.org/>
14. [Електронний ресурс] <http://www.atomforum.org.ua/>
15. [Електронний ресурс] <https://www.nerc.gov.ua/>
16. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, підписана 27.06.2014 (зі змінами та доповненнями)
17. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495 (зі змінами та доповненнями)
18. Перелік об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 р. № 83
19. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання печаток юридичними особами та фізичними-особами підприємцями» від 23.03.2017 № 1982-VIII
20. Порядок складання та ведення зведеного переліку суб'єктів природних монополій, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 28 листопада 2012 р. № 874-р
21. Порядок відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку (доходу) державними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 138
22. Положення про митні декларації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 450 (зі змінами та доповненнями)
23. [Електронний ресурс] <https://www.trademap.org/>
24. [Електронний ресурс] <https://www.ueex.com.ua/>